

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат

Невена Манић

Предложени наслов теме докторске дисертације¹

Језички екосистем и његова улога у обликовању културног идентитета говорника
српског као наследног језика у Охају, САД: еколингвистички приступ

Предложени ментор

Ана Јовановић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 366/1 донетом дана 5. фебруара 2026. године Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је, уз сагласност предложених чланова, Комисију за оцену научне заснованости теме докторске дисертације докторанда Невене Манић под насловом „Језички екосистем и његова улога у обликовању културног идентитета говорника српског као наследног језика у Охају, САД: еколингвистички приступ”.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: проф. др Јелена Филиповић

Звање: редовна професорка

Ужа научна област: шпанска лингвистика, социоллингвистика

Датум избора у звање: 14.12.2010. године

¹ Ако се наслов који предлаже Комисија разликује од радног наслова који је навео докторанд у Пријави, навести и радни наслов, а у одељку **4.1. Формулација наслова теме** образложити разлоге због којих је измењен.

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду, Филолошки факултет

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: проф. др Лука Меденица

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: русистика, лингводидактика, билингвизам

Датум избора у звање: 25.02.2025. године

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду, Филолошки факултет

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Марија Мандић

Звање: виша научна сарадница

Ужа научна област: социolingвистика, дискурс анализа, мањински језици

Датум избора у звање: 29.11.2021. године

Установа на којој је запослен: Институт за филозофију друштвену теорију Универзитета у Београду

4. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Звање: Кликните да бисте почели унос текста.

Ужа научна област: Кликните да бисте почели унос текста.

Датум избора у звање: Кликните да бисте почели унос текста.

Установа на којој је запослен: Кликните да бисте почели унос текста.

5. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Звање: Кликните да бисте почели унос текста.

Ужа научна област: Кликните да бисте почели унос текста.

Датум избора у звање: Кликните да бисте почели унос текста.

Установа на којој је запослен: Кликните да бисте почели унос текста.

II ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ КАНДИДАТА ЗА ИЗРАДУ ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Невена Манић је докторанткиња и истраживачица-приправница на Филолошком факултету Универзитета у Београду, усмерена на интердисциплинарна истраживања у домену еколингвистике и културне антропологије. Њена академска опредељеност обухвата екологију језика, очување језичког наслеђа и идентитета дијаспоре и одрживост културне разноликости, а у оквиру докторске дисертације бави се анализом улоге језичког екосистема у обликовању српског културног идентитета у дијаспори у Охају, САД.

Дипломирала је италијански језик, књижевност и културу 2020. године, а двогодишње мастер студије завршила из конференцијског и аудиовизуелног превођења 2022. године. Учествовала је у неколицини међународних конференција и истраживачких пројеката, а објавила, односно припрема више научних радова који се баве еколингвистиком. Добитница је више стипендија, укључујући Erasmus Mobility, Fulbright Research Grant и British Scholarship Trust, те активно сарађује са међународним истраживачким тимовима.

Осим академске делатности, професионално је ангажована као преводилац у оквиру дипломатских, научних и културних манифестација, а такође објављује поезију и учествује у друштвеним иницијативама. Има објављену збирку поезије *Чемер у невену* (2023).

2.2. БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

- Manić, N. (2023). Jezičke ideologije u digitalnim prostranstvima: slučaj supremacije engleskog jezika u prevođenju sadržaja na internetu. *Reči*, 16, 231–246. DOI: 10.5937/reci2316231M
- Манић, Н. (2025). Преглед преводилачких решења машинских и људских преводилаца: анализа изабраних идиома из семантичког поља хране. *Зборник радова са Научне конференције Савремена филолошка истраживања младих научника III* (стр. 129–244). Ниш: Филозофски факултет, Универзитет у Нишу. <https://doi.org/10.46630/sfpm.2025>
- Манић, Н. (2025). Преглед еколингвистике: теоријски оквири и основне премисе. *Наслеђе*, 61, 253–269, <https://doi.org/10.46793/NasKg2561.253M>
- Manić, N. (2025). Translation as a form of language activism: an ecolinguistic perspective. *Language Sciences*, 113, <https://doi.org/10.1016/j.langsci.2025.101770>

III ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

Име и презиме ментора: Ана Јовановић

Звање: ванредна професорка

Датум избора у звање: 21.09.2021. године

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду, Филолошки факултет

Ужа област научно-истраживачког рада: шпански језик, примењена лингвистика, наследни језик

Радови ментора из уже научне области којој припада тема предложене дисертације (најмање пет радова):

1.	Filipović, Jelena, Jovanović, Ana. 2025. Family language policy of Serbian as a heritage language in the USA diaspora context: reversing language shift. <i>Current Issues in Language Planning</i> , 26, https://doi.org/10.1080/14664208.2025.2524788
2.	Јовановић, Ана. 2025. Шта је циљ наставе српског језика у дијаспори? Педагошки ставови наставника и питање идентитета. У Биљана Дојчиновић и Јелена Филиповић (ур.), <i>Језик и идентитет у српској дијаспори</i> (стр. 143–164). Београд: Друштво за стране језике и књижевности Србије. https://doi.org/10.18485/dsjks_jidsrdij.2025.ch7
3.	Филиповић, Јелена, Јовановић, Ана. 2025. Породична језичка политика у различитим генерацијама у српској дијаспори. У Биљана Дојчиновић и Јелена Филиповић (ур.), <i>Језик и идентитет у српској дијаспори</i> (стр. 81–99). Београд: Друштво за стране језике и књижевности Србије. https://doi.org/10.18485/dsjks_jidsrdij.2025.ch4
4.	Jovanović, Ana, Kojadinović, Ana, Portmann, Alexandra. 2024. Tracing stories of a family language: Personal accounts of diasporic experience. In William Arrocha & Elena Xení (Eds.), <i>Migrations and diasporas: Struggling between inclusion and exclusion</i> (pp. 223–236). Bingley, UK: Emerald Publishing. ISBN 978-1-83797-147-3, 978-1-83797-146-6, 978-1-83797-148-0
5.	Јовановић, Ана, Вучина Симовић, Ивана. 2020. Ко-конструкција наратива код деце раног узраста: пример српског као примарног и као наследног језика. У <i>Српски као страни језик у теорији и пракси IV</i> (стр. 267–282). Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик. ISBN 978-86-6153-642-7 УДК 159.922.75 811.163.41'276.3-053.2 811.163.41'242-053.2:811.163.41'243-053.2
6.	Ana Jovanović. 2017. Living and learning in different languages: A narrative of a contemporary cosmopolitan. In Jelena Filipović & Julijana Vučo (Eds.), <i>Minority languages in education and language learning: Challenges and new perspectives</i> (pp. 543–557). Belgrade: Faculty of Philology, University of Belgrade. ISBN: 978-86-6153-420-1, UDC 811.163.41'272, DOI https://doi.org/10.18485/fid.2017.7.ch31

IV ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

4.1. ФОРМУЛАЦИЈА НАСЛОВА ТЕМЕ

Језички екосистем и његова улога у обликовању културног идентитета говорника српског као наследног језика у Охају, САД: еколингвистички приступ

4.2. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет предложеног истраживања је испитивање улоге језичког екосистема у обликовању културног идентитета говорника српског као наследног језика у заједницама српске дијаспоре на територији Охаја, САД. Ослања се на концептуалну везу између језичког екосистема као мреже међусобно повезаних социolingвистичких фактора у константној интеракцији, а који утичу на виталност и употребу наследног језика (Mühlhäusler, 1996: 104) и културног идентитета као комплексног скупа фактора одређивања припадности утемељене на друштвеном знању (Filipović 2018: 23). Стога је основни задатак предложеног истраживања идентификација језичких стратегија и комуникативних пракси путем којих језички екосистем утиче на конструкцију, експресију и одржавање културног идентитета говорника српског као наследног језика у конкретној језичкој заједници. У том циљу, истраживање почива на анализи двоструког корпуса: на подацима прикупљеним током самосталног истраживања у заједницама српске дијаспоре на територији Охаја, САД, те на корпусу креираном у оквиру пројекта „Дигитализација наследне културе и језичког идентитета српске дијаспоре – HerCuLIS“ (www.herculis.rs), који је реализован унутар програма ИДЕНТИТЕТИ Фонда за науку Републике Србије. Анализа је усредсређена на посматрање српске језичке заједнице у Охају као екосистема у којем се одражавају шире тенденције процеса конструкције, одржавања и трансформације културног идентитета.

Прву теоријску поставку истраживања чини појам језичког екосистема (Mühlhäusler, 1996; Finke, 2000; Couto, 2017), који у еколингвистици служи као концептуални оквир за разумевање међузависности језика, друштва и физичког окружења (Haugen, 1972). Уместо да се језик посматра као изолован, универзалан и строго људски феномен, концепт језичког екосистема указује на његову органску повезаност са ширим друштвеним, културним, политичким и економским склоповима, као и еволутивну кохерентност са другим живим бићима, те физичку условљеност са климом, географијом и биосфером одређене околине (Haugen, 1972; Fill, Mühlhäusler, 2006; Couto 2017; Steffensen, Döring, Cowley, 2024). Други теоријски елемент предмета истраживања јесте концепт културног идентитета. Културни идентитет се тумачи као вишеслојни изнедрени когнитивни производ (Bucholtz, Hall 2010) идентификације особе унутар њеног социјално-историјско-културног окружења који настаје кроз процесе (не)свесног усвајања друштвеног знања неопходног за функционисање у датом контексту путем комуникативних пракси (Filipović, 2025: 10). У складу с емпиријским резултатима, истраживање се посвећује културном идентитету као динамичком и континуирано преговараном когнитивном производу (Ibid).

Истраживање полази од претпоставке да различите конфигурације социolingвистичких фактора доводе до обликовања образаца у конструкцији културног идентитета Срба у Америци. Јак језички екосистем, често условљен рођењем одређеног дела језичке заједнице у Србији, а карактерисан високом изложеношћу српском језику, активним породичним језичким политикама, густом српском језичком заједницом или редовним контактима са Србијом, подстиче интензивнији осећај припадности српској култури. Насупрот томе, ослабљен језички екосистем, чија је честа, али не искључива предиспозиција рођење друге, односно треће генерације миграната ван Србије са видно раскинутим културним везама са Србијом, може резултирати хибридним идентитетима или доминацијом домицилног језика земље домаћина у

обликовању сопственог културног идентитета. Промене у екосистему доводе до трансформација идентитета које се могу пратити кроз анализу комуникативних пракси (Filipović, 2025: 15).

Двојезични говорници се налазе у јединственом положају, будући да морају да преговарају свој културни идентитет у контексту две културе (Huynh et al. 2011). Предложено истраживање стога има за циљ да разуме како говорници српског као наследног језика врше то преговарање, како интегришу америчку и српску културу у свој идентитет, како се суочавају са евентуалним антагонизмима или како проналазе начине да изразе своју припадност српској култури у претежно америчком окружењу. У том процесу, анализа културног идентитета превасходно изискује анализу дискурса и наратива који су учесници студије испољили.

С тим у вези, издвајање, опис и класификација доминантних наратива биће важан део анализе транскрибованих говора. Као структуриране приче које се користе како би се разумео и осмислио свет, наративи обликују начин на који памтимо своја искуства, изражавамо своја уверења и конструишемо свој идентитет (Stibbe, 2021, 2024). Такође, представљају неопходну когнитивну структуру за разумевање актера и појава у нашем окружењу кроз друштвену интеракцију, толико да се верује у постојање канонског скрипта, као неозначеног оквира свакодневице који обликује наша очекивања о томе како ствари треба да функционишу (Bruner 1991). Наративне праксе, кроз одређене лингвистичке ресурсе, исходују истицање својеврсних атрибута унутар једне језичке заједнице и успостављање границе између припадности и отуђености (Filipović, 2018: 22). У контексту дијаспоре, важност наратива увиђа се и у одржавању везе са културом поретка, са породицом и пријатељима у Србији, као и у преносу жељених културних вредности на будуће генерације (Filipović Savić, 1998; Petrov, 2006; Damjanovski, 2016). Наравно, треба имати на уму да наративи нису објективни одраз стварности, већ селективне конструкције подложне тумачењу под утицајем културних норми и идеологија (Pavlenko, 2014). Стога, истраживање ће анализирати наративе говорника српског као наследног језика о њиховом пореклу, искуствима са језиком и културом, као и њихове аспирације за будућност.

Напоследку, треба испитати улогу социolingвистичких и психолошких фактора у обликовању културног идентитета говорника српског као наследног језика. Подразумевани социolingвистички фактори су породичне језичке политике (Filipović, Jovanović, 2025), доступност лингвистичких ресурса на српском језику, институционална подршка, учешће у српској језичкој заједници, однос према култури земље домаћина итд. Психолошки фактори обухватају ставове, уверења и емоције појединаца према наследном језику и култури, што директно утиче на формирање личног идентитета који је, заузврат, уско повезан са колективним идентитетом заједнице. Пажња ће бити посвећена и улози језичких идеологија, односно уверења и ставова о сопственом језику и култури, њиховом утицају на начин на који говорници српског као наследног језика перципирају и вреднују свој културни идентитет, а сходно томе и однос српске заједнице са ширим америчким друштвом, односно њихови ставови према земљи домаћину, те како они утичу на изражавање културног идентитета. Споредан предмет анализе биће и упослене језичке стратегије и структуралне промене примећене приликом разговора (превенствено прекључивање кодова, калкови, мешање синтаксичких конструкција, омашке у деклинацији именских речи).

4.3. ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

Полазећи од темељних поставки социolingвистике о односу језика и идентитета, у планираном истраживању се артикулише неколико основних хипотеза које се тичу језичког екосистема српског у дијаспори, повезаности језика са културним идентитетом, те утицаја социolingвистичких фактора на његову виталност:

1. **Језичка виталност и идентитет.** Сматра се да постоји недвосмислена повезаност између етнолингвистичке виталности српског језика и осећаја припадности српској култури и идентитету. Етнолингвистичка виталност се мери различитим показатељима, међу које спадају територијални распоред заједнице, свест о традицији и посебности,

институционална подршка, као и показатељи миграције, наталитета, социјалног статуса и мобилности (Giles, Bourhis, Taylor, 1977). У контексту дијаспорске заједнице, институционална подршка представља посебно значајан показатељ виталности, што обухвата активност верских организација, културних институција, медијских кућа, као и развијеност књижевне, уметничке и научне делатности на српском језику (Mandić, 2025: 170). Стога се може претпоставити да говорници који активније учествују у институционализованим облицима језичке праксе – кроз учешће у верским службама, културним манифестацијама, читање литературе и медија на српском језику – развијају интензивнији осећај припадности и изражавају позитивнији став према српском културном идентитету (Ibid). Овај однос између језичке виталности и идентитета посебно је комплексан у дијаспорским заједницама, где се језик често налази у ситуацији језичког контакта и потенцијалне угрожености (Huynh et al., 2011; Schwartz et al., 2011).

2. **Утицај језичких идеологија.** Доминантне језичке идеологије у породичном и ширем друштвеном контексту утичу на одабир језичких стратегија (попут прекључивања кодова, калкова или језичке селекције) и на начин на који говорници изражавају свој културни идентитет у складу са степеном развијености њихових језичких средстава (Vokić, 2025: 127). Истовремено, временски и просторни контекст дијаспорске заједнице доводи до значајних промена у језичким идеологијама кроз генерације: од асимилационистичких идеологија раних генерација имиграната (середина 20. века) које су фаворизовале потпуно одбацивање наследног језика у корист друштвене асимилације, ка савременим транснационалним идеологијама које виде вишејезичност као ресурс и предност (Filipović, Jovanović, 2025). У анализи се примењује концепт културних модела и идеологија као оквира који утичу на то како говорници обликују своје ставове, веровања и перцепције, као и на њихове емоционалне и физичке одговоре према језичким и друштвеним праксама унутар и ван своје заједнице (Filipović, 2018). Кључни помак огледа се у прелазу од „говорења о језику“, као културном симболу, ка „говорењу на језику“, као активној комуникативној пракси, што указује на промену од пасивног наслеђа ка активном језичком лидерству у оквиру породичних језичких политика (Filipović, Jovanović, 2025).
3. **Породичне језичке политике.** Претпоставља се да породична језичка политика представља кључни механизам који одређује виталност српског језика у дијаспорским заједницама, при чему се традиционални модели језичке замене и одржавања показују недовољни за разумевање комплексности 21. века јер не узимају у обзир нелинеарне обрасце међугенерациског језичког преношења, утицај транснационалности омогућене информационом технологијама, когнитивну и емоционалну димензију одлука о употреби језика, улогу институционалне подршке као катализатора породичних језичких политика, као ни значајну промену језичких идеологија у последњих тридесет година која је довела до горепоменог преокрета од „говорења о језику“ ка „говорењу на језику“, што указује на процес ревитализације уместо очекиване језичке замене код млађих чланова прве и друге генерације српско-америчке заједнице (Filipović, Jovanović, 2025).
4. **Генерациске разлике.** Истраживање указује на то да генерациске разлике у породичним језичким политикама не следе линеаран образац губљења језика, већ сложене, контекстуално условљене обрасце који варирају према историјском периоду миграције, доступности транснационалних веза и доминантним друштвеним идеологијама о вишејезичности (Filipović, Jovanović, 2025; Filipović, 2025: 21). Док су старије генерације (рођене 1940-их) биле „васпитаване као Американци“, због родитељских настојања да им олакшају друштвену интеграцију избегавањем употребе наследног језика, средње генерације (рођене 1960-80-их) развијају хибридне приступе који комбинују прагматичну употребу енглеског са свесним неговањем српског као средства културног континуитета и међугенерациског повезивања (Filipović, Jovanović, 2025; Durbaba, 2025). Најмлађе генерације (рођене 1990-их) демонстрирају виши степен језичког агенса, спонтано усвајајући српски као породични језик уз истовремено

признавање реалности да ће њихова деца можда преферирати енглески у одраслом добу, што указује на прелазак од дефанзивних стратегија одржавања језика ка проактивним породичним језичким политикама заснованим на транснационалном идентитету и технолошки ојачаним везама са матичном земљом (Filipović, Jovanović, 2025).

Ваља напоменути да ће, приликом спровођења истраживања, ове хипотезе бити додатно проверене и модификоване у складу са прикупљеним подацима. Социолингвистички теоријски оквир заснован на језичком екосистему омогућиће да се истраживање фокусира на оне аспекте који га доводе у директну везу са културним идентитетом, док ће емпиријски подаци пружити основу за разумевање процеса формирања тог идентитета, који се одвијају у српским заједницама у Америци.

4.4. МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

Предложено емпиријско истраживање има за циљ да, из савремене социолингвистичке перспективе, пружи прелиминарни квалитативни приказ актуелног стања језичког екосистема говорника српског као наследног језика у одабраној језичкој заједници у Охају, САД. Упркос растућем академском интересовању за еколингвистику (као једну од савремених области социолингвистике) у светским оквирима, систематско истраживање билингвизма и сродних феномена кроз призму теорије језичког екосистема остаје недовољно истражена област, иако је било помака у конструисању оквира за билингвизам који пружа одређена комплементарна социолингвистичка и социокултурна искуства (На, 2023: 233). Ово делимично произлази из релативне младости наведене научне дисциплине, њене ширине поља, те тешкоће у демаркацији и канонизацији (Steffensen, 2024). Упркос томе, међу значајним иницијативама у домаћој стручној литератури истиче се пројекат „Дигитализација наследне културе и језичког идентитета српске дијаспоре – HerCuLIS“ будући да својим теоријским оквиром и резултатима доприноси развоју интердисциплинарне сарадње унутар ових академских струја, јер на адекватан и конзистентан начин попуњава постојећи научни јаз. Истраживање предложено у оквиру ове дисертације настоји да следи исте праксе.

Важно је осврнути се и на однос еколингвистике и критичке социолингвистике, будући да употреба термина „језичка екологија“ у контексту истраживања мањинских и наследних језика може изазвати извесне концептуалне недоумице. Критичка социолингвистика указује на то да биолошка метафора може конотирати ризик од прескриптивизма и пуристичке идеологије стандардног језика уколико се логика „загађења“ и „чистоте“ примени на мањинске или мигрантске језике (Mandić, Kuzmanović Jovanović, 2023; Ilić /Mandić/, 2016). Управо на том месту настаје неспоразум између еколингвистике и критичке социолингвистике, но он је, како ћемо видети, пре терминолошке него суштинске природе. У овој дисертацији, еколингвистика се не тумачи у наведеном нормативном кључу, већ у Крамшином духу, по којој је језик комплексан динамички систем у непрестаном и вишеслојном дијалогу са говорним заједницама и њиховим окружењем (Kramsch, Whiteside, 2008: 667). Крамш сматра да вишејезични говорници увек делују истовремено из неколико просторних и временских равни, носећи у себи оличено памћење других места и других живота. Стога, језичка екологија као својеврсни унутрашњи пејзаж сугерише да значење настаје из преплитања језичких искустава и меморија. У таквом оквиру, говорник у дијаспори никад не стоји на размеђу два одвојена, хијерархизована кода, тзв. чистог и загађеног, већ располаже богатим симболичким репертоаром у коме су мешовите форме и хибридни изрази сасвим природна последица живота у контактним ситуацијама, где се, на пример, један језик заборавља, други се разуме али не говори, док се трећи можда одбија (Kramsch, 2006: 101). Сходно томе, еколингвистички приступ није у колизији са критичкосоциолингвистичком традицијом и критичком анализом дискурса, напротив, оба одбацују идеју о чистоти и есенцијалности језика и усредсређују се на друштвену, политичку и афективну димензију говорне праксе.

Неопходно је утврдити утицај социолингвистичких фактора на језички екосистем, који могу бити језички или ванјезички. У оквиру ове дисертације, термин језички екосистем ће се

операционализовати тако да означи скуп свих фактора који дејствују на одрживост наследног језика у дијаспорском контексту. Такви фактори могу бити географске природе (при чему географска позиција не подразумева само унутрашњу расутост или концентрацију говорне заједнице, него и близину важних спољашњих упоришта: тако је, на пример, релативна близина Чикага, традиционалног средишта српске дијаспоре у Америци, значајан еколошки фактор за одрживост српског језика и културног идентитета у истраживаној заједници), затим демографске (генерацијска структура, стопа мешовитих бракова, порекло родитеља), институционалне (постојање школа, црква, културних центара и медија на наследном језику), као и оне теже мерљиве (изложеност културним артефактима на српском језику, учесталост посета земљи порекла, присуство језика у свакодневном породичном животу). Управо динамички однос међу тим факторима одређује како ће наследни језик у одређеној заједници напредовати. Полазећи од немогућности систематичног приступа прикупљању теренских података, анализа у оквиру овог емпиријског истраживања конципирана је као студија случаја. За потребе овог истраживања одабрана је квалитативна методологија заснована на полуструктурисаним интервјуима и анкетним упитницима. Иако би лонгитудинална теренска студија представљала идеално решење које би темељније могло да обради релевантне закључке, такав истраживачки дизајн би у датим околностима представљао значајну препреку за једног истраживача. Наиме, за спровођење лонгитудиналне студије била би неопходна организација у ширем просторно-временском оквиру, што је отежано географском раздвојеношћу, недостатком институционалне подршке у виду материјалних и људских ресурса, кратким временским оквиром за остваривање контакта и успостављање мреже испитаника, као и једноставним оклевањем појединих становника да пружи допринос. У складу са тиме, истраживање би се могло класификовати као студија случаја интринзичког типа (Stake, 1995: 3), подложна будућем проширењу корпуса.

Предложено истраживање се заснива се на комбинованој квалитативној методологији. Прикупљање података базира се на социолингвистичким интервјуима из два корпуса и вишеслојној анализи садржаја. У зависности од природе истраживачких питања, примењиваће се различити аналитички приступи: тематска анализа за идентификовање кључних образаца у ставовима и искуствима, дискурзивна анализа за испитивање начина на који се идентитет конструише кроз језик, и наративна анализа за разумевање структуре личних прича и позиционирања говорника.

Пре свега, биће коришћени аудио записи дубинских, полу-структурисаних интервјуа са припадницима дијаспоре различитих генерација, при чему се тежиште ставља на усмено предање, личне наративе и језичке репертоаре који се активирају у контексту сећања, породичних прича и описа свакодневних животних навика. Путем ове технике могуће је уочити спрегу између језичких избора и културног идентитета, односно како се преко језика изражава друштвена позиција у заједници и како се кроз наративне структуре идентитети одржавају, преиспитују или трансформишу у дијаспори. Анализираће се језичке стратегије и комуникативне праксе на основу спонтаних говорних исказа прикупљених током породичних окупљања, друштвених догађаја, прослава празника и свакодневних разговора.

Материјал за потребе овог истраживања кандидаткиња је самостално прикупила током теренског рада у српској дијаспори у Охају у периоду од јануара до априла месеца 2025. године. Захваљујући боравку у тој заједници, успешно је забележено 19 аудио записа путем уређаја за снимање звука, уз примену етичких принципа социолингвистичких истраживања. Пунолетни говорници дали су своју дозволу пре почетка разговора. Међутим, како малолетни учесници чине главницу узорка, за сваки разговор са њима прибављена је усмена и писмена сагласност родитеља. У неким случајевима, родитељи су сами снимали разговоре са својом децом и накнадно потписали сагласност за коришћење записа. Корпус, дакле, укључује различите типове језичких исказа, што пружа основу за вишеслојну анализу лингвистичких образаца и културних маркера у манифестацији културног идентитета. Интервјуи и говорни искази, прикупљени током студијског боравка у заједници у Охају, заједно чине транскрибовани корпус, као основну грађу овог истраживања.

Други део грађе чине резултати упитника прикупљени пројектом „Дигитализација наследне културе и језичког идентитета српске дијаспоре – HerCuLIS“ (www.herculis.rs), који је

реализован у оквиру програма ИДЕНТИТЕТИ Фонда за науку Републике Србије. Поред квантитативних података из упитника који пружају статистичку потпору квалитативним увидима, пројекат обухвата и 65 интервјуа са протоколима који служе као референтни материјал за потврду налаза са терена. Подаци омогућавају шире испитивање ставова, навика и самоописаних језичких избора учесника, те утврђивање образаца језичке употребе у различитим друштвеним и породичним доменима како би се потврдила прелиминарна посматрања. С тим у вези, корпус стоји на располагању свим истраживачима којима би могао бити користан, будући да су подаци објављени на званичној страници пројекта чије је истраживање део.

Методолошки приступ обухвата више нивоа анализе. Примарна метода је квалитативна анализа садржаја, заснована на етнографском посматрању, транскрипцији и интерпретацији говорних исказа (Canagarajah, 2006; Hornberger, Johnson, 2007). Интервјуи ће бити анализирани кроз призму дискурзивне и наративне анализе, узимајући у обзир структуру приче, позиционирање говорника, употребу језичких средстава и идеолошке импликације исказа (Labov, 1972; Fairclough, 1995; Wodak, Meyer, 2016; Heller, 2019). Наведена методологија требало би да осветли манир којим наративи артикулишу припадност путем језичке праксе, а затим и илуструје како се преко језика конструишу односи према пореклу, заједници и ширем друштвеном окружењу.

4.5. ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предложена дисертација тежи да опише језичке праксе српске дијаспоре у Охају, која се посматра као студија случаја, те да је представи у пуној друштвеној и културној сложености, при чему се посебан нагласак ставља на однос између језика и културне припадности.

Очекивани резултати и кључни научни допринос предложене дисертације условљен је испуњењем следећих постављених циљева:

1. описати тренутну језичку ситуацију у одабраној језичкој заједници српског као наследног језика на подручју Охаја, САД, и извући пресек актуелног стања;

2. употпунити постојећа сазнања о српском као наследном језику у дијаспори интерпретацијом језичких појава кроз савремену социалингвистичку перспективу: тестирати одрживост конкретног језичког екосистема на основу дејствујућих социалингвистичких фактора;

3. формулисати конкретне предлоге мера за очување српског као наследног језика у дијаспори у Америци на институционалном, локалном и породичном нивоу.

Поврх тога, очекује се да ће предложена дисертација значајно информисати савремена социалингвистичка кретања посебно у домену еколошке теорије језика која језик посматра у тесној интеракцији с друштвеним, културним, историјским контекстом.

4.6. ПРЕЛИМИНАРНИ СПИСАК ЛИТЕРАТУРЕ

1. Baker, C. (2011). *Foundations of bilingual education and bilingualism*. Multilingual matters.
2. Bešić, M. (2019). Metodologija društvenih nauka (3. izmenjeno i dopunjeno izdanje). Novi Sad: Akademaska knjiga.
3. Bloomfield, L. (1933). *Language*. New York: Henry Holt and Company.
4. Bruner, J. (1991). The narrative construction of reality. *Critical Inquiry*, 18, 1–21.
5. Canagarajah, S. (2006). Ethnographic methods in language policy. In T. Ricento (Ed.), *An Introduction to language policy: Theory and method* (pp. 153–169). Blackwell Publishing.
6. Couto, H. H. D. (2017). Ecosystemic linguistics. In *The Routledge Handbook of Ecolinguistics* (pp. 149–161). Routledge.
7. Curd-Christiansen, X. L. (2013). Family language policy: Sociopolitical reality versus linguistic continuity. *Language Policy*, 12: 1–6.

8. Damjanovski, N. (2016). Serbliš kao hibridni jezik među srpskom dijasporom u Kanadi: svojstva i upotreba (Doctoral dissertation, University of Novi Sad, Serbia).
9. Dimitrijević, J. (2004). Code-switching: Structure and meaning. *FACTA UNIVERSITATIS-linguistics and Literature*, 3(01), 37-46.
10. Dojčinović, B., Filipović, J. (Ur.). (2025). *Jezik i identitet u srpskoj dijaspori*. Društvo za strane jezike i književnosti Srbije.
11. Durbaba, O. M. (2025). Uloga naslednog jezika u nastanku i oblikovanju hibridnih identiteta. U B. Dojčinović & J. Filipović (Ur.), *Jezik i identitet u srpskoj dijaspori* (str. 29–56). Društvo za strane jezike i književnosti Srbije.
12. Erikson, E. H. (2008). *Identitet i životni ciklus* [Identity and the life cycle. Selected papers]. Zavod za udžbenike.
13. Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Routledge.
14. Filipović Savić, J. (1998). The status of Serbian as a minority language within the Serbian-American community.
15. Filipović, J. (2011). Jezička politika i planiranje u multikulturalnim društvima: izazovi I perspektive. U *Jezik u upotrebi/Language in use*, urednik Vasić, V., str. 121-135. Novi Sad: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu.
16. Filipović, J. (2015a). Judeo-Spanish in standard language cultures: Minority/dominated languages and language ideologies in the 21st century. *Balkania*, 6, 1–14.
17. Filipović, J. (2018). *Moć reči: Ogledi iz kritičke sociolingvistike* [The power of words: Essays on critical sociolinguistics]. Zadužbina Andrejević.
18. Filipović, J., Jovanović, A. (2025). Family language policy of Serbian as a heritage language in the USA diaspora context: From language shift to language maintenance. *Current Issues in Language Planning*.
19. Fill, A., Mühlhäusler, P. (2006). *Ecolinguistics reader: Language, ecology and environment*. A&C Black.
20. Fishman, J. (1972) The relationship between micro- and macro-sociolinguistics in the study of who speaks what language to whom and when. In John B. Pride and Janet Holmes (eds) *Sociolinguistics*. Harmondsworth: Penguin. 15–32.
21. Fishman, J. (2001). 300-plus years of heritage language education in the United States. *Heritage Language in America: Preserving a national resource/Delta Systems*.
22. Grosjean, F. (1989). Neurolinguists, beware! The bilingual is not two monolinguals in one person. *Brain and language*, 36(1), 3-15.
23. Grosjean, F. (2013). *The psycholinguistics of bilingualism*. Blackwell Publishing.
24. Ha, C. (2023). The year's work in ecolinguistics 2022. *Journal of World Languages*, 9(2), 231-252.
25. Halliday, M. A. K. (1990). New ways of meaning: The challenge to applied linguistics. *Journal of Applied Linguistics*, 6(2), 7–16.
26. Haugen, E. (1953). *The Norwegian Language in America: A Study in Bilingual Behavior*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press (reprinted 1969, Bloomington: Indiana University Press).
27. Haugen, E. (1972). *The ecology of language*. Stanford University Press.
28. Heller, M. (2019). *Bilingualism in a new key*. Routledge.
29. Hornberger, N. H., Johnson, D. C. (2007). Slicing the onion ethnographically: Layers and spaces in multilingual language education policy and practice. *TESOL Quarterly*, 41(3), 509–532. <https://doi.org/10.1002/j.1545-7249.2007.tb00083.x>
30. Hudson, R. A. (2001). *Sociolinguistics*. Cambridge University Press.
31. Huynh, Q. L., Nguyen, A. M. D., Benet-Martínez, V. (2011). Bicultural identity integration. *Handbook of identity theory and research*, 827-842.
32. Ilić (Mandić), M. (2016). Vernakularna autentičnost u srpskoj dijalektologiji: Kritičko preispitivanje. In R. Žugić (Ed.), *Dijalekti srpskoga jezika: istraživanja, nastava, književnost I*, 519–530. Leskovac: Leskovac Cultural Center, Pedagogical Faculty University of Niš.

33. Jovanović, A., Vučina Simović, I. (2015). Nastava srpskog kao zavičajnog jezika: Ko su učenici zavičajnog jezika? In M. Kovačević & J. Petković (Eds.), *Srpski jezik, književnost, umetnost* (pp. 475–486). FILUM.
34. Kramsch, C. (2006). The multilingual subject. *International Journal of Applied Linguistics*, 16(1), 97–110.
35. Kramsch, C., Whiteside, A. (2008). Language ecology in multilingual settings. Towards a theory of symbolic competence. *Applied Linguistics*, 29(4), 645–671.
36. Labov, W. (1972). Sociolinguistic patterns. Philadelphia: University of Pennsylvania. press1973, 43-54.
37. Laponce, J. A. (2014). Minority languages and globalization. In *Language, Ethnic Identity and the State* (pp. 15-24). Routledge.
38. Lv, H., Wei, W. (2025). The comparison of Haugen model and Halliday model in ecolinguistics and the application in teaching. *Journal of International Education and Development*, 9(2), 12–14.
39. Makkai, A. (1993). *Ecolinguistics: Toward a new paradigm for the science of language?* Printer Publishers Ltd.
40. Mandić, M. (2024). Manjinski jezici u Republici Srbiji i Autonomnoj pokrajini Vojvodini: skale jezičke politike i jezičkog planiranja. U *Manjinski jezici u Vojvodini: obrazovna jezička politika, ideologija i praksa* (str. [broj stranica]). Novi Sad: Akademska knjiga.
41. Mandić, M. (2025). Srpski varijeteti u Mađarskoj: lingvistička proučavanja i održanje jezika. U B. Dojčinović, Filipović (Ur.), *Jezik i identitet u srpskoj dijaspori* (str. 165–186).
42. Mandić, M., Kuzmanović Jovanović, A. (2023). Kritičke studije diskursa. In M. Ivković & Ž. Radinković (Eds.), *Priručnik kritike*. 495–536. Belgrade: Institute for Philosophy and Social Theory, University of Belgrade.
43. Marotta, V. (2011). Hybrid identities in a globalised world. In J. Germov & M. Poole (Eds.), *Public sociology: An introduction to Australian society* (pp. 188-204). Allen & Unwin.
44. Montrul, S. (2008). *Incomplete acquisition in bilingualism: Re-examining the age factor*. John Benjamins Publishing.
45. Mühlhäusler, P. (1996). Linguistic ecology: Language change and linguistic imperialism in the Pacific region. Routledge.
46. Myers-Scotton, C. (1993). Common and uncommon ground: Social and structural factors in code-switching. *Language in Society*, 22, 475-503.
47. Myers-Scotton, C. (2006). Multiple voices: An introduction to bilingualism. Malden, MA: Blackwell Publishing.
48. Niño-Murcia, M., Rothman, J. (Eds.). (2008). *Bilingualism and identity: Spanish at the crossroads with other languages* (Vol. 37). John Benjamins Publishing.
49. Pavlenko, A. (2004a). 'The making of an American': Negotiation of identities at the turn of the twentieth century. In A. Pavlenko & A. Blackledge (Eds.), *Negotiation of identities in multilingual contexts* (pp. 34–67). Multilingual Matters.
50. Pavlenko, A. (2014). *The bilingual mind: And what it tells us about language and thought*. Cambridge University Press.
51. Petrov, K. V. (2006). An outline of the cultural history of the Serbian community in Chicago. *Serbian Studies: Journal of the North American Society for Serbian Studies*, 20(1), 33-55.
52. Phillipson, R. (2013). *Linguistic imperialism continued*. Routledge.
53. Phinney, J. S. (2003). Ethnic identity and acculturation. In K. M. Chun, P. Balls Organista, G. Marín (Eds.), *Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research* (pp. 63–81). American Psychological Association.
54. Polinsky, M. (2018). Heritage languages and their speakers (Vol. 159). Cambridge University Press.
55. Poplack, S. (1980). Sometimes I'll start a sentence in Spanish y termino en español: Toward a typology of code-switching. *Linguistics*, 18(7–8), 581–618.
56. Schilling, N. (2013). Sociolinguistic fieldwork. Cambridge University Press.
57. Schwartz, S. J., Luyckx, K., Vignoles, V. L. (2011). Introduction: Toward an integrative view of identity. *Handbook of identity theory and research*, 1, 1-27.

58. Skutnabb-Kangas, T. (2013). *Linguistic genocide in education--or worldwide diversity and human rights?*. Routledge.
59. Skutnabb-Kangas, T., Phillipson, R., Wiley, J. (Eds.). (2023). *The handbook of linguistic human rights*. Hoboken, Nueva Jersey: Wiley Blackwell.
60. Stake, R. E. (1995). *The Art of Case Study Research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
61. Steffensen, S. V. (2024). On the demarcation of ecolinguistics. *Journal of World Languages*, 10(3), 499-527.
62. Steffensen, S. V., Döring, M., Cowley, S. (2024). Language as an ecological phenomenon: Language and bioecologies in human-environment relationships.
63. Stibbe, A. (2021). *Ecolinguistics: Language, ecology and the stories we live by*. 2nd edition. Routledge.
64. Šuvaković, A. (2023). Unisonost jezičke politike i planiranja u Srbiji i Evropskoj uniji. *Nasleđe*, (55).
65. Thiery, C. (1978). True bilingualism and second-language learning. In *Language interpretation and communication* (pp. 145-153). Boston, MA: Springer US.
66. Tomasello, M. (1999). *The cultural origins of human cognition*. Harvard University Press.
67. Valdés, G. (2005). Bilingualism, heritage language learners, and SLA research: Opportunities lost or seized? *The modern language journal*, 89(3), 410-426.
68. Vertovec, S. (2009). *Transnationalism*. Routledge.
69. Vokić, G. (2025). Da li je moj jezik dovoljno dobar? Kritička pedagogija kao odgovor na jezičku nesigurnost. U B. Dojčinović & J. Filipović (Ur.), *Jezik i identitet u srpskoj dijaspori* (str. 125–142).
70. Vučina Simović, I., Jovanović, A. (2016). Istraženost srpskog jezika u dijaspori u okvirima filologije i lingvističkih disciplina. *Glasnik Etnografskog instituta SANU*, 64(2), 335-358.
71. Vujić, J., Milanović, A. (2023). *Jezik pisanog nasleđa Srba u Americi: Pravci istraživanja*. Čigoja štampa.
72. Weinreich, U. (1953). *Languages in Contact: Findings and Problems*. New York: Linguistic Circle of New York.
73. Wodak, R., Meyer, M. (Eds.). (2016). *Methods of discourse analysis*. Sage Publications.

V ZAKLJUČAK O OCENI NAUČNE ZASNOVANOSTI TEME

Uvidom u biografiju i bibliografiju Komisija konstatuje da kandidatkinja **Невена Манић** ispuњава sve uslove za izradu doktorske disertacije, što je pokazao i na usmenoј odbrani teme odrжanoј dana 13. februara 2026. године пред Комисијом за оцену научне заснованости теме докторске дисертације.

Комисија констатује да **др Ана Јовановић** ispuњава uslove предвиђене Стандардима за акредитацију студијских програма докторских академских студија и да је сагласна да за предложену тему буде ментор.

На основу свега наведеног о предмету, хипотезама, постављеним циљевима, методу рада и очекиваним резултатима, Комисија констатује да је предложена тема **„Језички екосистем и његова улога у обликовању културног идентитета говорника српског као наследног језика у Охају, САД: еколингвистички приступ“** својом сложености, актуелношћу и значајем за научну област којој припада подобна за изradу докторске дисертације.

Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе одлуку о прихватању позитивног Извештаја о оцени научне заснованости теме **„Језички екосистем и његова улога у обликовању културног идентитета говорника српског као наследног језика у Охају, САД:**

еколингвистички приступ“, коју је предложила кандидаткиња Невена Манић, да за ментора именује др Ану Јовановић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Јелена Филиповић
председник Комисије

2. _____
др Лука Меденица
члан Комисије

3. _____
др Марија Мандић
члан Комисије

4. _____
др Кликните да бисте почели унос текста.
члан Комисије

5. _____
др Кликните да бисте почели унос текста.
члан Комисије